

19 Μαΐου 2015, Θεσσαλονίκη

Ονομάζομαι Πίτερ Κουτουτζιάν και είναι εξαιρετική τιμή για εμένα να βρίσκομαι κοντά σας σήμερα, καθώς μαζί τιμούμε την τραγική αυτή ημέρα μνήμης της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου –των χριστιανικών πληθυσμών– στην παγκόσμια ιστορία μας.

Είμαι Αμερικανός εκ γενετής, από τη Μασαχουσέτη, όμως η ψυχή μου δεν αποχωρίζεται ποτέ την ιστορική Αρμενία, όπου έζησε κάποτε η οικογένειά μου.

Και γι' αυτόν το λόγο γνωρίζω και κατανοώ τόσο καλά το θυμό και τη λύπη που συνοδεύουν αυτήν την ημέρα μνήμης για εσάς και τις οικογένειές σας, διότι όπως μου έμαθε ο πατέρας μου, και όπως ο πατέρας του έμαθε σ' αυτόν, αλλά και όπως εγώ διδάσκω σήμερα στα παιδιά μου: «Δεν μπορούμε να ξεχάσουμε».

Όπως είπε κάποτε ο Τζορτζ Σανταγιάννα: «Όσοι δεν θυμούνται το παρελθόν, είναι καταδικασμένοι να το ξαναζήσουν». Είναι ο δικός μας τρόπος να τιμούμε εκείνους που χάθηκαν αλλά και (εξίσου σημαντικό) εκείνους που επιβίωσαν.

Προέρχομαι από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, τη χώρα των μεταναστών, και η ιστορία της οικογένειάς μου το ενσαρκώνει αυτό.

Οι παππούδες μου Αμπραχάμ και Ζαρούχι εγκατέλειψαν καταδιωγμένοι το χωριό τους Μαράς της Τουρκίας έχοντας μόλις λίγα ρούχα μαζί τους, για να γλιτώσουν από τη Γενοκτονία που αφαίρεσε τη ζωή από 1,5 εκατομμύριο ανθρώπους της Αρμενίας, αλλά παράλληλα και από εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες του Πόντου.

Υπήρξαν μάρτυρες εγκληματικών ενεργειών και αντίκρισαν σκηνές που ήταν τόσο απερίγραπτες ώστε το μόνο που έκαναν μετά τη βίαιη εγκατάλειψη της πατρίδας τους ήταν να μην μιλήσουν για όσα είδαν και έζησαν.

Αυτή ήταν μια αρκετά συνηθισμένη αντίδραση κατά τη διάρκεια εκείνης της ιστορικής περιόδου. Η γενιά τους αποσιώπησε τα όσα τρομακτικά βίωσε και αντίκρισε, ώστε οι άλλοι – συμπεριλαμβανομένων των παιδιών τους, όπως ο πατέρας μου – να μην υποφέρουν.

Οι παππούδες μου, όπως και τόσο πολλοί Έλληνες, αφοσιώθηκαν πλήρως σε οτιδήποτε αμερικανικό όταν έφτασαν στις Ηνωμένες Πολιτείες. Δούλευαν σκληρά, πήγαιναν τακτικά στην εκκλησία και έστειλαν την κόρη τους και τους τρεις γιους τους στο σχολείο, ενώ και ο καθένας από τους γιους τους υπηρέτησε στον αμερικανικό στρατό. Αγάπησαν όλα όσα είχαν σχέση με τη νέα τους ζωή. Ήταν ευγνώμονες που η νέα τους χώρα δεν τους παρείχε μόνο καταφύγιο, αλλά και ευκαιρίες.

Η ιστορία του παππού μου είναι μόλις μία από τα εκατομμύρια ιστοριών που ελέγχθησαν από τους Έλληνες του Πόντου και της Ανατολής, τους Αρμένιους και τους Ασσύριους, τους επιζήσαντες της Γενοκτονίας στην οθωμανική επικράτεια.

Διότι στις αρχές του 20ού αιώνα η Γενοκτονία που διαπράχθηκε εις βάρος των προγόνων μας κατά τη διάρκεια και μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο έδεσε τους λαούς μας για πάντα στην ιστορία.

Όπως γνωρίζετε, ξεκίνησε το 1908, όταν Τούρκοι εθνικιστές, γνωστοί επίσης ως Νεότουρκοι, επικράτησαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία μόνο και μόνο για να την δουν να διαλύεται γρήγορα μέσω των χαμένων πολέμων που διεξήχθησαν από τότε έως το 1913.

Το διάστημα αυτό, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ιστορικών, η Οθωμανική Αυτοκρατορία απώλεσε 500.000 μίλια [804.672 χιλιόμετρα] της γης της.

Ως εκ τούτου, το 1913, μια εξαιρετικά εθνικιστική ομάδα Νεοτούρκων, η Επιτροπή για την Ένωση και την Πρόοδο, απέκτησε τον έλεγχο της κυβέρνησης και ξεκίνησε τις ενέργειες για το διωγμό και τη στοχοποίηση των μη ισλαμικών και μη τουρκικών πληθυσμών. Το 1914 διώκονται οι Έλληνες της Θράκης και έναν χρόνο μετά, το 1915, επιτελείται η Γενοκτονία των Αρμενίων.

Οι ομοιότητες μεταξύ της τραγικής εμπειρίας των Ελλήνων και της αντίστοιχης των Αρμενίων δεν διέφυγαν της προσοχής του πρέσβη των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής Μοργκεντάου. Καθ' όλη τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου, ο Αμερικανός πρέσβης στις αναφορές του επισήμαινε τις ομοιότητες στις μεθόδους που χρησιμοποιούνταν από την οθωμανική κυβέρνηση για την εκδίωξη των ελληνικών πληθυσμών τα έτη 1913 και 1914, και των Αρμενίων τον επόμενο χρόνο.

Ο Μοργκεντάου έγραφε: «Οι Τούρκοι εφάρμοσαν σχεδόν πανομοιότυπα την ίδια διαδικασία κατά των Ελλήνων με εκείνη την οποία είχαν υιοθετήσει κατά των Αρμενίων. Άρχισαν με την επιστράτευση των Ελλήνων στον οθωμανικό στρατό και τη μεταφορά τους σε τάγματα εργασίας, τη χρήση τους για την κατασκευή δρόμων στον Καύκασο και σε άλλες δύσκολες εργασίες. Αυτοί οι Έλληνες στρατιώτες, ακριβώς όπως και οι Αρμένιοι, έχασαν τη ζωή τους κατά χιλιάδες από το κρύο, την πείνα και άλλες στερήσεις. Παντού οι Έλληνες συγκεντρώνονταν σε ομάδες, και κάτω από τη δήθεν προστασία των Τούρκων χωροφυλάκων μεταφέρονταν, στην πλειοψηφία τους με τα πόδια, στα ενδότερα».

Όπως αναφέρουν και οι παππούδες μου, ο Μοργκεντάου συνέχιζε λέγοντας: «Σε κάποια χωριά οι κάτοικοι εκτοπίστηκαν με μια ανακοίνωση μόλις λίγες ώρες πριν από το συμβάν. Σε άλλα, οι άντρες επιστρατεύονταν σε τάγματα εργασίας, οι γυναίκες και τα παιδιά εκτοπίζονταν χωρίς να τους επιτρέπεται να πάρουν τίποτα μαζί τους, και τα ίδια τα χωριά τους λεηλατούνταν από τους μουσουλμάνους γείτονές τους. Επιπλέον, οι κάτοικοι των χωριών που είχαν υποστεί επιδρομή και λεηλασία συχνά αναγκάζονταν να υπογράψουν ένορκες καταθέσεις ότι αυτοί που τους είχαν επιτεθεί ήταν Αρμένιοι».

Μέχρι το 1923 εκατομμύρια άνθρωποι οδηγήθηκαν στο θάνατο μέσω βιαιοτήτων και πείνας. Αυτή η εποχή των συγερών εγκλημάτων εις βάρος μας, την οποία μοιραζόμαστε, μας έφερε κοντά και οι κληρονομίες μας αντικατοπτρίζονται η μία στην άλλη, τότε και μέχρι και τις μέρες μας.

Οι αυτόχθονες Έλληνες του Πόντου και οι Αρμένιοι υπήρξαν γειτονικοί λαοί γεωγραφικά και εξακολουθούν να συμβιώνουν στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου πολλοί μετανάστευσαν. Πολλοί Αρμένιοι μετανάστευσαν στην πόλη Ουότερταουν

της Μασαχουσέτης. Πολλοί Έλληνες ποντιακής καταγωγής μετανάστευσαν επίσης στην ίδια κομητεία, στην γειτονική πόλη Λόουελ της Μασαχουσέτης.

Πιστεύω πως συνεχίζουμε να έχουμε έναν σιωπηλό δεσμό, και ως σερίφης της Κομητείας Μίντλσεξ έχω την τιμή και την καταξίωση να εκπροσωπώ και τις δύο κοινότητες. Επίσης, μοιραζόμαστε την ίδια χριστιανική πίστη, ίδιες διατροφικές ιδιαιτερότητες και τη σημασία που δίνουμε στη διατήρηση των οικογενειακών παραδόσεων. Και για τους δύο λαούς μας, αυτή η εποχή του χρόνου είναι από τις ιερότερες. Τόσο για τους Έλληνες του Πόντου όσο και για τους Αρμένιους.

Αυτό συμβαίνει διότι αγωνιζόμαστε για να επιστήσουμε την προσοχή σε μια απίστευτη αδικία, σε μια τρομακτική περίοδο της παγκόσμιας ιστορίας, όταν οι πρόγονοί μας έπесαν θύματα συστηματικής σφαγής που διαπράχθηκε εις βάρος των ανθρώπων μας γι' αυτό που ήταν και όχι για κάτι που έκαναν. Όχι για κάποιο έγκλημα που διέπραξαν ή μια παρανομία από μέρους μας, αλλά κυρίως λόγω της θρησκείας μας.

Περίπου μια ολόκληρη γενιά αφαιρέθηκε μέσω της Γενοκτονίας, μια γενιά που αφαίρεσαν όχι μόνο από τους γονείς, αλλά και από τα παιδιά και εγγόνια. Ως παράλογη, ανελέητη και τρομακτική μπορεί μόνο να χαρακτηριστεί αυτή η περίοδος στην παγκόσμια ιστορία: Γενοκτονία, όπως ανακηρύχτηκε και από τη Διεθνή Ένωση Ακαδημαϊκών για τη Μελέτη των Γενοκτονιών, μόλις το 2007, η οποία αναφέρει: «Η οθωμανική εκστρατεία κατά των χριστιανικών μειονοτήτων της Αυτοκρατορίας μεταξύ 1914 και 1923 αποτελεί γενοκτονία εις βάρος των Αρμενίων, Ασσυρίων και Ελλήνων του Πόντου και της Ανατολής».

Ως χριστιανοί είχαμε πρόσφατα την περίοδο της Σαρακοστής, όταν αναλογιζόμασταν την καταδίωξη, την προδοσία και τη Σταύρωση του Χριστού. Το Πάσχα γιορτάσαμε τη Ανάσταση του Χριστού και την ένωσή Του με τον Θεό, τον Πατέρα Του. Αυτό απεικονίζει το τέλος του μαρτυρίου Του και την άνοδό Του στον Παράδεισο. Θεωρώ πως ο συσχετισμός αυτός είναι σημαντικός διότι αντικατοπτρίζει τα βιώματα τόσο πολλών προγόνων μας.

Ένας μικρός αριθμός επιζησάντων της Γενοκτονίας επιτυχώς διέφυγαν της καταδίωξης για να αναστηθούν σε άλλη γη, για να ξεκινήσουν εκ νέου. Δραστηριοποιήθηκαν σε διάφορες εργασίες, παντρεύτηκαν, έκαναν οικογένειες και σπούδασαν τα παιδιά τους ώστε να γίνουν στυλοβάτες στις κοινότητές τους. Αυτοί οι αφανείς ήρωες της ιστορίας δεν υπέκυψαν παρά τις αντιξοότητες που αντιμετώπισαν και τις φρικαλεότητες που αντίκρισαν. Έζησαν την αναγέννησή τους, αναστήθηκαν, ξαναζω-ντάνεψαν και έδωσαν δεύτερη ευκαιρία στη ζωή.

Στέκομαι μπροστά σας σήμερα ως αποτέλεσμα αυτής της ανθρώπινης προσαρμοστικότητας. Επειδή ο παππούς μου δεν έχασε την ελπίδα, δεν έχασε τον ανθρωπισμό του ή το μεγαλείο της ανθρώπινης ψυχής, είμαι σε θέση σήμερα να σας μιλώ ως απόγονος του επιζήσαντος της Γενοκτονίας. Ως επιζήσας ο ίδιος.

Και δεν είμαι ο μόνος, υπάρχουν εκατομμύρια σαν εμένα – είμαστε εκατομμύρια. Γι' αυτό είναι τόσο σημαντικό σήμερα όχι μόνο να διεκδικούμε τη δικαίωση όσων χάθηκαν, αλλά και όσων επέζησαν. Μας δόθηκε η ευκαιρία να ζήσουμε, οφείλουμε

να κρατήσουμε για πάντα στις καρδιές μας αυτούς που στερήθηκαν αυτήν την ευκαιρία, και να ζούμε τις ζωές μας –κάθε μέρα– με το πάθος και με την ανάμνηση αυτών που χάθηκαν στις καρδιές μας. Να ζούμε τη ζωή μας όπως θα την ζούσαν εκείνοι, διότι όπως μαρτυρεί και η εμπειρία του παππού μου, η ζωή έχει πολλά κεφάλαια. Άλλα τραγικά, άλλα δημιουργικά. Όλα όμως αξίζουν να τα ζήσει κανείς στο έπακρο.

Εμείς ως επιζήσαντες της Γενοκτονίας δεν μπορούμε ποτέ να διαχωριστούμε από το βίωμα και την εμπειρία αυτή. Πάντοτε θα είναι κομμάτι του εαυτού μας, αυτού που είμαστε ως λαός και ως πρόσωπα. Όμως εμάς, ως χριστιανικούς λαούς, ποτέ δεν θα μας χαρακτηρίζει μόνο αυτή η εμπειρία. Δεν είμαστε θύματα. Είμαστε δυνατοί, υπερήφανοι και επιτυχημένοι.

Ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ έγραψε κάποτε πως «η αδικία οπουδήποτε είναι απειλή για τη δικαιοσύνη παντού». Και όπως το έχουμε αναφέρει, όσοι αδυνατούν να διδάσκονται από την ιστορία είναι καταδικασμένοι να ξαναζήσουν τις ίδιες εφιαλτικές εμπειρίες. Τι τραγικό, να έχουν λάβει χώρα γεγονότα όπως Ολοκαύτωμα, Καμπότζη, Βοσνία, Ρουάντα και Νταρφούρ μετά τη δική μας Γενοκτονία των χριστιανών.

Οφείλουμε να εργαστούμε μαζί, όχι μόνο για να εξασφαλίσουμε ως επιζήσαντες την πολυπόθητη αναγνώριση και επίγνωση των όσων συνέβησαν στους ανθρώπους μας, αλλά και για να χρησιμοποιήσουμε την τρομακτική εμπειρία μας έτσι ώστε να αποτρέψουμε άλλους ανθρώπους να έχουν ίδια βιώματα στο μέλλον.

Ο Πάπας Φραγκίσκος σαφώς και απεριφράστως επιβεβαίωσε την αρμενική Γενοκτονία, δηλώνοντας: «Τον περασμένο αιώνα η ανθρώπινη οικογένειά μας έχει ζήσει τρεις εκτεταμένες και πρωτοφανείς τραγωδίες. Η πρώτη, η οποία θεωρείται ευρέως ως “η πρώτη Γενοκτονία του 20ού αιώνα”, χτύπησε τους δικούς σας ανθρώπους, τους Αρμένιους, το πρώτο χριστιανικό έθνος, καθώς και τους καθολικούς και ορθόδοξους Σύριους, Ασσύριους, Χαλδαίους και Έλληνες. Επίσκοποι και ιερείς, πιστοί, γυναίκες και άνδρες, ηλικιωμένοι, ακόμα και ανυπεράσπιστα παιδιά και ανάπηροι δολοφονήθηκαν».

Ο Πάπας Φραγκίσκος συνέχισε δηλώνοντας ότι «είναι απαραίτητο, και μάλιστα είναι καθήκον, να τιμούμε τη μνήμη τους, διότι κάθε φορά που η μνήμη εξασθενεί, αυτό σημαίνει ότι το κακό αφήνει τις πληγές να διαπυούνται. Αποκρύπτοντας ή αρνούμενοι το κακό, είναι σαν να αφήνουμε μια πληγή να συνεχίζει να αιμορραγεί χωρίς να την επιδένουμε!».

Επομένως πώς θα συνεχίσουμε; Πώς θα προχωρήσουμε προς την αναγνώριση και την παραδοχή; Πώς μπορούμε να θυμόμαστε τους μάρτυρές μας και να βοηθήσουμε τον κόσμο να αποτρέψει μελλοντικές γενοκτονίες;

Ο Τανέρ Ακσάμ είναι Τούρκος ιστορικός και κοινωνιολόγος. Είναι από τους πρώτους Τούρκους ακαδημαϊκούς που αναγνώρισε και μίλησε ανοιχτά για τη χριστιανική Γενοκτονία, και θεωρείται «διεθνής ηγετική μορφή» στο εν λόγω θέμα. Είπε ότι «ένα από τα πιο σημαντικά συμπεράσματα που έβγαλα κατά τις σπουδές μου, είναι το ακόλουθο: ούτε η απέλαση των Ελλήνων από τη Δυτική Θράκη και τα παράλια του Αιγαίου, ούτε η Γενοκτονία των Αρμενίων και η εξόντωση των Ασσυρίων, αλλά ούτε

και η εξολόθρευση των ελληνικών κοινοτήτων του Πόντου είναι μεμονωμένες πράξεις».

Δυστυχώς, σήμερα, καθεμία από αυτές τις ομάδες ασχολείται με την καταστροφή των κοινοτήτων της σαν να ήταν ένα ξεχωριστό και μεμονωμένο γεγονός. Ωστόσο ο μόνος τρόπος για να κατανοήσουμε τι πραγματικά συνέβη σε όλες αυτές τις διαφορετικές χριστιανικές κοινότητες στην Ανατολία είναι να τις βάλουμε σε ένα ενιαίο πλαίσιο. Αφού το κάνουμε αυτό, πρέπει να υπάρχει πολιτική εμπλοκή σε όλα τα επίπεδα από όλες τις κυβερνήσεις.

Καθένας από εσάς έχει το δικαίωμα να το ζητήσει αυτό από την πολιτική σας ηγεσία. Καθένας από εσάς έχει τη δύναμη να τους φέρει προ των ευθυνών τους. Αλλά και καθένας από εσάς έχει επίσης την ευθύνη να υποστηρίξει εκείνους τους πολιτικούς ηγέτες που κάνουν το σωστό, όπως αυτούς που είναι εδώ μαζί μας σήμερα.

Στήστε ένα μνημείο στη μνήμη εκείνων των μαρτύρων που χάθηκαν κατά τη Γενοκτονία, γύρω από το οποίο οι κοινότητες και οι επιζώντες θα μπορούν να συλλογίζονται, να μαθαίνουν και να συσπειρώνονται. Εξασφαλίστε μεγαλύτερη συμμετοχή της διασποράς στο ζήτημα της αναγνώρισης. Ένα μεγάλο μέρος της προόδου όσον αφορά την αναγνώριση της Γενοκτονίας των Αρμενίων είναι άμεσο αποτέλεσμα της πολιτικής δύναμης των Αρμενίων της διασποράς, η οποία προστίθεται στις προσπάθειες της Αρμενίας.

Γνωστοποιήστε το ζήτημά σας ευρύτερα στον κόσμο μέσω της ένωσης με άλλες κοινότητες που έχουν βιώσει γενοκτονία ώστε να ενώσετε τις δυνάμεις σας και να δείξετε στον κόσμο ότι είναι κάτι περισσότερο από κάτι που συμβαίνει στους άλλους. Και να το τοποθετήσετε στο πλαίσιο του τι πραγματικά ήταν: Γενοκτονία των χριστιανών. Πιστεύω ότι αυτό μπορεί να γίνει καλύτερα κατανοητό στο πλαίσιο των όσων συμβαίνουν σήμερα στη Συρία και στο βόρειο Ιράκ.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την Παμποντιακή Ομοσπονδία Ελλάδος και όλα τα στελέχη της για την πρόσκληση να βρίσκομαι εδώ μαζί σας, σε ένα τόσο σημαντικό γεγονός. Και θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθένα από εσάς που έχετε αφιερώσει το χρόνο ώστε να είστε εδώ και να θυμάστε.

Χωρίς εσάς τίποτα δεν μπορεί να επιτευχθεί. Και σας υπόσχομαι ότι θα ενισχύσω τις προσπάθειές σας με οποιονδήποτε τρόπο, και με κάθε τρόπο που μπορώ ώστε να επιτευχθεί η επίσημη αναγνώριση της χριστιανικής Γενοκτονίας μας σε όλον τον κόσμο. Ευχαριστώ πολύ. Και είτε ο Θεός να ευλογεί τους μάρτυρές μας, είτε ο Θεός να μας ευλογεί όλους τους επιζώντες.

Δεν θα ξεχάσουμε ποτέ!